

uit te maken. Het veen mist, zoals reeds is gezegd, het hiervoor benodigde herkenbare vegetatie-materiaal. Aan de veenvorming kan echter een einde zijn gekomen door het droger worden van het klimaat of door stagnatie in de toevoer van water. Ten slotte is het veen door de boven omschreven zandlaag bedekt.

Uit het veen werd Bataafs en Germaans aardewerk opgegraven. Zolang geen oude-

re archaeologica ter plaatse worden gevonden mogen we dus aannemen, dat de strandwal eerst van omstreeks het begin onzer jaartelling bewoond is geweest.

De resultaten van het oudheidkundig bodemonderzoek door de heer en mevrouw De Raaf zijn te zien in het kerkgebouw te Spaarnwoude, dat tot museum is ingericht en waar bovendien nog vele andere historische oudheden zijn te bewonderen.

Litteratuur:

Edelman, C. H. (1947) Over de Bodemgesteldheid van Midden-Nederland.

Edelman, C. H. (1950) Inleiding tot de bodemkunde van Nederland.

Faber, F. J. (1948) Geologie van Nederland.

Jong, J. D. de (1951) Duin- en zeezand.

Meer, K. van der (1952) De Bodemkartering van Nederland.

Deel XI. De Bloembollenstreek.

Tesch, P. (1935) De vorming van de Nederlandsche duinkust.

Alle werken bevatten uitgebreide litteratuur-opgaven.

DE MAASHEGGEN TE VIERLINGSBEEK

P. ZONDERWIJK.

In het mooie en sterk stimulerende artikel „Onze rivieroever, schatkamers voor de floristiek” (D.L.N. 55, 1952, p. 106) beschrijven Kern en Reichgelt de Bostulp, *Tulipa sylvestris*, als een der belangwekkendste planten van de uiterwaarden bij Vierlingsbeek. De Bostulp zou daar lang niet altijd, doch slechts in gunstige jaren bloeien.

Toen enkele collega's en ik eind April door Vierlingsbeek kwamen, lieten wij de gelegenheid niet voorbijgaan om de tulpenweiden even te bezoeken. U zult onze grote vreugde kunnen begrijpen, toen wij de Bostulpen verdeeld over drie aan elkaar grenzende percelen grasland van in totaal ongeveer 2 ha, kort langs de Maas bij tientallen met hun sierlijk gevormde, prachtig

goudgele bloemen zagen prijken. Het was dus blijkbaar een gunstig jaar, hoewel de Vierlingsbeekse horlogemaker, die ons naar de groeiplaats geleidde, vertelde dat de bloei dit jaar maar schraaltjes was. In andere jaren zouden er zoveel bloeien, dat de kinderen de bloemen bij bossen plukken! En passant zagen wij onder de heggen, die de graslandperceeltjes van elkaar scheiden, een rijke groei van Aronskelken (*Arum maculatum*). De heggen zelf bleken uit een groot aantal verschillende soorten struiken te bestaan. Dit was zo interessant, dat ons kleine gezelschap het besluit nam, begin Juni een excursie in de omgeving van Vierlingsbeek te maken.

Zo gezegd, zo gedaan. Wij hadden een goede gids in meester Van den Berg, ge-

pensionneerd hoofd van de school in Vierlingsbeek, een man nog van de goede oude stempel: rustig geniet van het landschap en bewonderaar van iedere plant. Van veel planten wist hij iets bijzonders te vertellen en bij voorkeur gebruikte hij dan de klassieke namen, zoals Gamanderereprijs voor *Veronica chamaedrys* e.d. Wij maakten een wandeling van twee uur over een schilderachtig slingerend pad, aan weerszijden begrensd door tot anderhalve meter hoge heggen, waarachter bekoorlijke wei- en hooilanden en hier en daar een akkertje. De heggen bestaan o.a. uit de volgende struiken, die er zonder onderscheid veelvuldig voorkomen: Meidoorn (*Crataegus monogyna*), Spaanse aak (*Acer campestre*), Kornoelje (*Cornus sanguinea*), Zomereik (*Quercus robur*), Vlier (*Sambucus nigra*), Rode aalbes (*Ribes silvestre*), Kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*), Sleedoorn (*Prunus spinosa*), Heggeroos (*Rosa dumetorum*), Wegedoorn (*Rhamnus cathartica*).

Voorts slingeren door de heggen: Bosrank (*Clematis vitalba*), Hop (*Humulus lupulus*), Klimop (*Hedera helix*), Heggerank (*Bryonia dioica*) en braamsoorten (*Rubus spec.*).

Onder de heggen treft men o.a. aan: Maagdepalm (*Vinca minor*), Aronskelk (*Arum maculatum*), Drienerfmuur (*Moehringia trinervia*), Robertskruid (*Geranium robertianum*), Bosandoorn (*Stachys silvatica*), Dolle kervel (*Chaerophyllum temulum*), Nagelkruid (*Geum urbanum*), Look zonder look (*Alliaria officinalis*).

Langs de heggen bestaat de zeer rijke flora onder meer uit: Kruisbladwalstro (*Galium cruciata*), Kattendoorn (*Ononis spinosa*), Ruige weegbree (*Plantago media*), Zachte en Slipbladooievaarsbek (*Geranium molle* en *G. dissectum*), Grasklokje en Rapunzelklokje (*Campanula rotundifolia* en *C. ra-*

punculus), Knautia (*Knautia arvensis*), Grote bevernel (*Pimpinella major*), Veldsla (*Valerianella locusta*), Vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*), Hemelsleutel (*Sedum telephium*), Helmkruid (*Scrophularia nodosa*), Stalkaars (*Verbascum thapsiforme*), Kruldistel (*Carduus crispus*), Bereklauw (*Heracleum sphondylium*), Tweejarig streepzaad (*Crepis biennis*), Knoopkruid (*Centaurea jacea*). Op verschillende van deze planten, zo op Knautia, vonden wij veel dikke larven van de Reuzenhaan (*Timarcha tenebricosa*), die wij voorts nog aantroffen op Kleefkruid en Glad walstro (*Galium aparine* en *G. mollugo*). Op een van de oudere ontkalkte rivierduinen, dat met een Eiken-berkenbosje en Brem (*Sarothamnus scoparius*) was begroeid, troffen wij de Grote bremraap (*Orobanche rapum-genistae*) aan. Dit is ook altijd weer een verrassing in het rivierengebied. De ongeveer een halve meter lange verdorde stengels van het vorige jaar lagen overal schots en scheef onder de manshoge bremstruiken. In toefen van soms vier tot zes spruiten braken de nieuwe bloemstengels juist de grond uit. Verder verdrongen er zich de Wilgenroosjes (*Epilobium angustifolium*) op open plekken om een plaatsje en stonden er tientallen forse rozetten van Stalkaars. Wat een kleurencombinatie in de zomer!

Vanzelfsprekend is er niet naar gestreefd een complete inventarisatie van de plantensoorten te geven. Deze opsomming heeft slechts ten doel, te laten zien, wat men over een afstand van 1 à 2 kilometer al wandelende kan tegenkomen.

Zoals reeds in het begin is beschreven, zijn ook de weilanden in het Vierlingsbeekse heel interessant — sommige staan vol met Vogelmelk —, terwijl een vluchtige blik in enkele akkers de mening bevestigde, dat deze nog allerlei minder

algemene en zelfs zeldzame akkeronkruiden herbergen.

Kortom, er is in deze streek op botanisch gebied van alles te beleven. Het landschap

is boeiend en de bevolking is vriendelijk. Een prachtig streekje Nederland en zeer de moeite lonend het eens te bezoeken, maar dan wat langer dan twee uur!

VRAGEN EN KORTE MEDEDELINGEN

Zwemmende Tureluurs. Het is algemeen bekend, dat Zwarte ruiters (*Tringa erythropus*) gemakkelijk dalen op het water en gaan rondzwemmen; van Tureluurs (*Tringa totanus*) kon ik hieromtrent in de literatuur minder gegevens vinden. Op 3 Maart 1955 zag ik boven de Gouwzee drie Tureluurs rondvliegen onder het uiten van de baltsroep: keluje, keluje. Eén vloog naar de kust, de andere twee daalden samen ongeveer een twintig meter uit de kust op het vrij ruwe water en bleven daar rustig rondzwemmen. Na ruim een minuut vlogen ze opnieuw een tijdje rond en daalden weer op het water, nog verder uit de wal. Weer stegen ze na ongeveer een minuut rondzwemmen op en vlogen nu afzonderlijk naar de kust. Het loskomen uit het water kostte ook niet de minste moeite.

Wel heb ik herhaaldelijk Tureluurs bij het voedselzoeken op diepere gedeelten zien zwemmen, maar dit opzettelijk dalen op diep en onrustig water had ik nog niet eerder gezien.

GRÉ VAN DER BAAN.

Kievietsbloem in Meyendell. Begin Mei van dit jaar trof ik in de Natte Sprank in de Ganzenhoek van Meyendell (Haagse Waterleidingduinen) drie exemplaren van de Kievietsbloem (*Fritillaria meleagris* L.) aan. Hiervan waren twee bont en één wit. Van het witte exemplaar is alleen de bloem verzameld en in het Rijks-herbarium te Leiden gedeponerd. Deze bloemen stonden vrijwel in het water tussen jong Riet, verschillende grassen en Watermunt; de ondergrond bestaat uit zand. Het is zeer merkwaardig, dat deze vrij zeldzame soort hier plotseling verschenen is, aangezien de Kievietsbloem de voorkeur geeft aan de rijkere grond van drassige graslanden en uiterwaarden. Het is dan ook de vraag of de soort in kwestie zich duurzaam in Meyendell zal vestigen; momenteel is de waterstand van de Natte Sprank min of meer vergelijkbaar met die van de buitendijkse

gronden van de grote rivieren, in zoverre, dat in de zomer de sprank geheel opdroogt en dat 's winters de waterstand vrij hoog is.

Naar de oorzaak van het plotselinge verschijnen kunnen we alleen maar gissen; het is in ieder geval niet de eerste maal, dat er in de duinen van Meyendell iets merkwaardigs op botanisch gebied gevonden is.

A. C. VAN BRUGGEN.

Kauwen. In verband met de mededeling van de heer Kruizinga over Kauwen (D.L.N., 58, 1955) het volgende. Tijdens de Paasdagen werd ik 's morgens in de vroege, het zal half vijf geweest zijn, gewekt door ongewone geluiden, voortgebracht door een aantal Kauwen en Eksters. Het was geen ruzie en het duurde minstens een kwartier. Bij nader inzicht bleek dat een dode Kauw, welke in het gazon lag, de belangstelling van deze vogels opgewekt had. Het leek een soort van uitvaartsplichtigheid. Ik meen, dat Prof. van Veldhuizen ook eens iets dergelijks beschreef, maar dan alleen van Eksters onderling.

Dr S. J. DIJKSTRA.

Mussen. Ieder heeft wel eens een troep Mussen waargenomen, bestaande uit één wijfje, dat zich vinnig verveert tegen één of hoogstens twee of drie mannetjes, welke haar het hof trachten te maken, en een aantal mannetjes, dat er om heen fladdert en min of meer in extase geraakt. De troep kan zich hierbij zo opwinden, dat alle voorzichtigheid uit het oog verloren wordt tot voordeel van de kat.

Een dergelijke troep fladderde eens boven een kanaal, met als gevolg, dat twee Mussen in het water terecht kwamen. De rest ging gekalmeerd in een boompje aan de kant zitten. En toen gebeurde het wonderlijke. Na hoogstens één minuut scheerde de troep, de een na de ander, vlak over de beide spartelende drenkelingen en toen hij overgetrokken was, bleken deze ook weer op de wieden gekomen te zijn.